

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

KABULEDİLEBİLİRLİĞİNE İLİŞKİN KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

NAZARİT VARTANOĞLU - Türkiye

(Başvuru no. 43922/98)

2006

OLAYLAR

1958 doğumlu başvuran Nazarit Vartanoğlu, Ermeni asıllı Türk vatandaşı olup, Almanya'nın Hannover kentinde ikamet etmektedir. Başvuran, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi huzurunda, İstanbul Barosu'na bağlı avukatlar M. A. Kırdök, M. Kırdök ve M. Hanbayat tarafından temsil edilmektedir.

Davanın olayları

Tarafların arz ettikleri davanın olayları aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Başvuran, 19 Ekim 1995 tarihinde yakalanmış ve İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesinde görevli polis memurları tarafından, yasadışı TKP/ML¹ örgütüne üye olduğu şüphesiyle gözaltına alınmıştır.

Başvuran, gözaltında tutulduğu sırada gözlerinin bağlandığını, tecrit edildiğini, asıldığını, dövüldüğünü, elektrik şoku verildiğini ve testislerinin sıkıldığını iddia etmiştir. Ayrıca, epilepsi ilaçlarının verilmediğini ve tedavi edilmediğini ileri sürmüştür. Son olarak, başvuran, etnik kökeni nedeniyle psikolojik baskıya maruz kaldığını öne sürmüştür.

¹ Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist.

Başvuran, 31 Ekim 1995 tarihinde, diğer altı zanlıyla beraber sağlık muayenesi için İstanbul Adli Tıp Enstitüsü'ne götürülmüştür. Doktor, başvuranın vücudunda genel ve yaygın biçimde ve ayrıca testislerinde hissettiği ağrı şikayeti hariç, hiçbir patolojik belirtiyeye rastlanmadığını kaydetmiştir. Diğer zanlılarla ilgili olarak, doktor, üç zanlıda birtakım fiziksel bulgular kaydetmiş ve içlerinden birinin daha ayrıntılı muayenesi için bir devlet hastanesinin nöroloji bölümüne sevk edilmesine karar vermiştir.

Başvuran, aynı tarihte, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde Cumhuriyet Savcısı ile hakim huzuruna çıkarılmıştır.

Başvuran, Cumhuriyet Savcısı huzurunda aleyhindeki suçlamaları reddetmiştir. 1995 yılında Atatürk Havalimanı'nda sahte pasaportla yakalandığını kabul etmiştir. Zanlılardan bazılarını tanıdığını itiraf etmiş ancak yasadışı bir örgütle herhangi bir ilişkisi olduğunu kabul etmemiştir. Üzerinde bulunan belgelerin yasadışı bir örgütle ilgisi bulunmadığını, evinde bulunan belgelerden bazılarının TKP/ML'yle bağlantısı bulunan bazı arkadaşlarına ait olduğunu ileri sürmüştür. Başvuran, gözaltında verdiği ifadeyi teyit etmiş, öte yandan gözaltındayken işkenceye maruz kaldığını iddia etmiştir. Bu bağlamda, başvuran, asıldığını, vücuduna elektrik şoku verildiğini ve testislerinin sıkıldığını iddia etmiştir. Ayrıca zanlılardan altısını tanıdığını kabul edip, diğer onunu tanıdığını kabul etmemiştir. Cumhuriyet Savcısı, başvuranın, işkence altında polise verdiği ifadeyi kabul ederken, örgütle olan ilişkisini kabul etmediğini kaydetmiş ve başvurandan bu çelişkiye bir açıklık getirmesini istemiştir. Başvuran, kendisini mahkeme önünde savunacağını ifade ederek, soruyu yanıtlamayı reddetmiştir.

Cumhuriyet Savcısı, başvuran ve diğer zanlıların kötü muamele şikayetleri ışığında, dava dosyasını Fatih Cumhuriyet Savcılığı'na göndermiştir.

Başvuran, mahkeme huzurunda, Cumhuriyet Savcısı'na verdiği ifadeyi kabul etmiş, gözaltında verdiği ifadeyi ise reddetmiştir. Mahkeme başvuranın tutuklanmasına karar vermiştir.

Fatih Cumhuriyet Savcısı, dava dosyasını incelemesinin ardından, 7 Kasım 1995 tarihinde, başvuran ve diğer beş zanlının iddialarını destekleyici yeterli kanıt bulunmaması nedeniyle, Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'ndeki polis memurları hakkında cezai takibat açılmamasına karar vermiştir.

Başvuran, 25 Mart 1998 tarihinde, Cumhuriyet Savcısı'nın yukarıda belirtilen kararına itiraz etmiştir. Başvuran, dilekçesinde, cezai takibat açılmaması kararının kendisine tebliğ edilmemesi ve epileptik olmasına rağmen gözleri bağlı halde gözaltında on bir gün tutulmasıyla ilgili şikayetçi olmuştur. Başvuran, ayrıca, tıbbi delillere rağmen, Cumhuriyet Savcısı'nın, kanuna aykırı olarak, polis memurları hakkında cezai takibat açılmamasına karar verdiğini belirtmiştir.

Beyoğlu Ağır Ceza Mahkemesi, 14 Mayıs 1998 tarihinde, başvuranın itirazlarını reddetmiştir.

Başvuranın avukatı, 4 Kasım 1999 tarihli bir mektupta, AİHM'ye, başvuranın, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin talimatları doğrultusunda, 19 Temmuz 1999 tarihinde cezaevinden Adli Tıp Enstitüsü'ne sevk edildiğini bildirmiştir. Avukat, sevk edilme sırasında başvurana kötü muamele edildiğini ve bunun sonucunda 3 Ağustos 1999 tarihinde Bayrampaşa Devlet Hastanesi'ne alındığını belirtmiştir. Bu olayın, başvuranın, yetkili

makamların kötü muamele ve ayrımcılığına maruz kalmaya devam ettiğini kanıtladığını iddia etmiştir. Başvuranın avukatı, iddialarını desteklemek için, Bayrampaşa Cezaevi'nin doktorları tarafından 4 Ağustos 1999 tarihinde düzenlenmiş olan ve başvuranın sol bacağına, sağ kolunda, sol omzunda ve sol kaşında yaralanmalarla, vücudunun diğer bölgelerinde hafif morlukların kaydedildiği bir tıbbi rapor sunmuştur. Ayrıca raporda başvuranın güçsüz olduğu, yürümekte zorluk çektiği ve zaman kavramını yitirdiği kaydedilmiştir.

Hükümet'in sunduğu çok sayıda sevk kaydıyla, tıbbi ve diğer raporlara göre, başvuran, Bayrampaşa cezaevinde bulunduğu 1 Kasım 1995 ile 19 Nisan 2000 tarihleri arasında düzenli olarak sevk edilip, çeşitli kurumlar tarafından ve özellikle de Bakırköy Hastanesi Nöroloji Polikliniği'nde muayene ve tedavi edilmiştir.

ŞİKAYETLER

Başvuran AİHS'nin 3. Maddesi uyarınca, gözaltında tutulurken kötü muameleye maruz kaldığı ve yeterli tıbbi yardımdan yoksun bırakıldığı hususunda şikayetçi olmuştur.

Başvuran, AİHS'nin 6 § 1. Maddesi uyarınca, yetkili makamların, kötü muameleye maruz kaldığı şikayetiyle ilgili etkili ve tarafsız bir soruşturma yapmadığını belirtmiştir. Bu vesileyle başvuran, Cumhuriyet Savcılığı ve Ağır Ceza Mahkemesi'nin yürütmeden bağımsız olmadığını ileri sürmüştür.

Başvuran, AİHS'nin 13. Maddesi uyarınca, şikayetlerinin sonuca ulaşma ihtimali bulunan bağımsız makamlarda başvuracak etkili iç hukuk yollarının bulunmamasından şikayetçi olmuştur.

Başvuran, AİHS'nin 3. Maddesi ile bağlantılı olarak 14. Maddesi uyarınca, etnik kökeni nedeniyle kötü muamele gördüğünü iddia etmiştir.

HUKUK

1. Başvuran, gözaltında tutulurken kötü muameleye maruz kaldığı ve yeterli tıbbi yardımdan yoksun bırakıldığı hususunda şikayetçi olmuş ve AİHS'nin 3. Maddesi'ne atıfta bulunmuştur. Bu Madde'ye göre:

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.”

A. Tarafların Savları

Hükümet, başvuranın, hem ulusal makamlar hem de AİHM huzurunda, kötü muamele iddiasıyla ilgili ayrıntılı bir tasvir veremediğini ileri sürmüştür. Ayrıca, başvuranın iddialarının yerinde delillerle desteklenemediğini iddia etmiştir. Son olarak, Hükümet, başvuranın gözaltında tutulurken sağlık sorunuyla ilaç ihtiyacını belirtip belirtmediğiyle ilgili ciddi şüpheler bulunduğu kanısındadır. Bu noktada Hükümet, 5 Eylül 2005 tarihinde sunulan çok sayıda evraka göndermede bulunarak, cezaevinde bulunduğu sırada başvurana yeterli tıbbi yardım sağlandığını belirtmiştir.

Başvuran iddialarını sürdürmüştür. Özellikle, 31 Ekim 1995 tarihli tıbbi raporun eksik ve yüzeysel olduğunu ve diğeri yedi zanlıyla beraber muayene edildiğini belirtmiştir. Bu bağlamda, sözü edilen tıbbi raporda şikayet ettiği ağrıların nedenini belirlemek için daha ayrıntılı bir muayene yapılmadığını ifade etmiştir. Cumhuriyet Savcılığı'na kendisine kötü muamele edildiği konusunda şikayette bulunmuştur. Başvuran, 4 Ağustos 1999 tarihli tıbbi raporda kaydedilen bulgularla 19 Temmuz 1999 tarihinde gerçekleşen olayın, yetkili makamların kötü muamelesine maruz kalmaya devam ettiğini açıkça gösterdiğini kaydetmiştir. Son olarak, başvuran, Hükümet'in sunduğu belgeler arasında, gözaltında tutulduğu sırada ve 19 Temmuz 1999 tarihinde gerçekleşen olaydan sonra hastaneye götürüldüğüne dair hiçbir belirti olmadığını kaydetmiştir.

B. AİHM'nin değerlendirmesi

1. Gözaltında kötü muamele iddiaları

AİHM, kötü muamele iddialarının yeterli delillerle desteklenmesi gerektiğini yinelemiştir (bkz. özellikle, *Tanrıkulu ve Diğerleri – Türkiye*, no. 45907/99, 22 Ekim 2002).

Bu davada, AİHM, 4 Ağustos 1999 tarihli tıbbi raporun, kötü muamele nedeniyle meydana gelebilecek belirli fiziksel ve zihinsel bulgular içerdiğini gözlemlemiştir. Ancak, AİHM, raporun, başvuranın tutuklanmasından neredeyse dört yıl sonra düzenlendiğini göz önünde bulundurmaktadır. Sonuç olarak, AİHM, tıbbi raporun ne başvuranın 19 ile 31 Ekim 1995 tarihleri arasında gözaltında tutulduğu sırada kendisine kötü muamele edildiği iddialarını kuvvetlice destekler nitelikte, ne de, örneğin yetkili makamlara şikayette bulunulması gibi ikna edici deliller bulunmadığı için, başvuranın yetkili makamların kötü muamelesine maruz kalmaya devam ettiğinin kanıtı olarak değerlendirilebileceği kanısındadır.

AİHM, başvuranın gözaltında tutulmasının bitiminde düzenlenen tıbbi raporun, başvuranın kendi hissettiği ağrı dışında, gözaltında tutulduğu sırada kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin hiçbir belirtiye yer vermediğini kaydetmektedir. Bu noktada, AİHM, başvuranın iddia ettiği biçimde herhangi bir kötü muamelenin, özellikle de basınçlı su verme ve dayanın, başvuranın vücudunda yol açacağı yaralanmaların, on iki gün sonra gözaltında tutulmasının bitiminde, resmen tutuklanmadan önce başvurunu muayene eden doktorun gözlemleyebileceği izler bırakacağını yinelemektedir (bkz. *Tanrıkulu ve Diğerleri – Türkiye*, no. 29918/96, 29919/96 ve 30169/96, 24 Şubat 2005). AİHM, bu raporda başvuranla ilgili ayrıntı bulunmadığının farkındadır. Bununla beraber AİHM, dava dosyasında, bu rapordaki bulgulardan şüphe edecek ya da başvuranın iddialarını destekleyici hiçbir ögenin bulunmadığını kaydetmektedir. AİHM, özellikle, başvuranın ulusal takibat süresince bu tıbbi raporun içeriğine itirazda bulunmadığını ve dava dosyasında başvuranın gözaltı süresinin bitiminde başka bir doktor görmeyi talep ettiğine ve bu talebin reddedildiğine dair hiçbir kanıtın bulunmadığını kaydetmektedir.

Yukarıdaki bilgiler ışığında, AİHM, başvuranın, gözaltındayken kötü muameleye maruz kalması gibi savunulabilecek bir iddia için temel sunmadığı kanısındadır (bkz. *a contrario*, *Yavuz – Türkiye*, no. 67137/01, 10 Ocak 2006). AİHM, başvurunun bu kısmının temelsiz olduğu ve açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle AİHS'nin 35 §§ 3. ve 4. Maddesi uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

2. Gözaltında yeterli tıbbi yardımın sağlanmadığı iddiaları

AİHM, hasta olan bir kişinin tutuklanmasının, AİHS'nin 3. Maddesi uyarınca sorun teşkil edebileceğinin görmezden gelinemeyeceğini yinelemektedir (bkz. *Mouisel – Fransa*, no. 67263/01, § 37, AİHM 2002-IX). AİHS'nin 3. Maddesi'nin, tutukluların sağlık nedenleriyle serbest bırakılmaları için genel bir yükümlülük getirdiği biçiminde yorumlanamamasına karşın, bu Madde, Devlet'e, örneğin özgürlüklerinden mahrum kişilere zaruri tıbbi yardım sağlayarak, bu kişilerin bedensel sağlıklarını koruma yükümlülüğü getirmektedir (bkz. *Hurtado – İsviçre*, 28 Ocak 1994 tarihli karar, Seri A no. 280-A, Komisyon'un görüşü, s. 15-16, § 79).

Bu davada, AİHM, dava dosyasında, başvuranın gözetiminde tutulduğu sırada epilepsi ilaçlarından yoksun bırakıldığı ya da yeterli tıbbi yardımın sağlanmadığı iddialarını destekleyen hiçbir delilin bulunmadığını gözlemlemektedir. Böylesi iddiaların ulusal makamların dikkatine de sunulmamış olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla, AİHM, başvuranın bu başlık altında iddialarını kanıtlamadığı sonucuna varmıştır. Yukarıda belirtilenler ışığında, AİHM, bu şikayetin, AİHS'nin 35 §§ 3. ve 4. Maddesi kapsamında açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle de kabuledilmez olduğu sonucuna varmıştır.

2. Başvuran, yetkili makamlar hakkında, kötü muamele iddialarıyla ilgili etkili ve tarafsız bir soruşturma yürütmedikleri gerekçesiyle şikayette bulunmuştur. Bu vesileyle, başvuran, Cumhuriyet Savcılığı'yla Ağır Ceza Mahkemesi'nin yürütmeden bağımsız olmadığını iddia etmiştir. Ayrıca, şikayetlerinin sonuca ulaşma ihtimali bulunduğu bağımsız makamlarda başvuracak etkili iç hukuk yollarının bulunmadığı konusunda şikayetçi olmuştur. Başvuran AİHS'nin 6. ve 13. Maddeleri'ne dayanmıştır.

AİHM, bu şikayetlerin yalnız 13. Madde bakımından incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. AİHS'nin 13. Maddesi'ne göre:

“[Bu] Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev yapan kimseler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, ulusal bir makama etkili bir başvuru yapabilme hakkına sahiptir.”

Hükümet başvuranın iddialarını reddetmiştir.

AİHM, AİHS'nin 13. Maddesi'nin, AİHS’de belirtilen ve bir bireyin, şikayeti ne kadar asılsız olursa olsun, maruz kalabileceği tüm mağduriyetlerle ilgili iç hukukta bir çözüm talep etme amacıyla olduğu biçiminde yorumlanamayacağını yinelemektedir. Mağduriyetin AİHS bakımından savunulabilir olması gerekmektedir (bkz. özellikle, *Boyle ve Rice – İngiltere*, 27 Nisan 1988 tarihli karar, Seri A no. 131, § 52). AİHM, yukarıda vardığı sonuçlar ışığında, başvuranın, 3. Madde uyarınca haklarının ihlal edildiğine dair ve 13. Madde kapsamında çözüm talep eden, savunulabilir bir iddiasının bulunmadığı kanısındadır. Sonuç olarak, başvurunun bu kısmı, AİHS'nin 35 § 3. Maddesi kapsamında açıkça dayanaktan yoksun olup, 35 § 4. Maddesi uyarınca reddedilmelidir.

3. Başvuran, AİHS'nin 14. Maddesi'nin ihlal edilerek, etnik kökeni nedeniyle kötü muameleye maruz kaldığı konusunda şikayetçi olmuştur. 14. Madde'ye göre:

“[Bu] Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.”

Hükümet başvuranın iddialarını reddetmiştir.

AİHM, sunulan deliller ışığında başvuranın iddialarını incelemiş, ancak bunların asılsız olduğu kanısına varmıştır. AİHM, böylesi bir şikayetin ulusal makamların dikkatine sunulmadığını özellikle kaydetmektedir. Ayrıca, başvuran, etnik kökeni nedeniyle sözünü ettiği kötü muamelenin kasıtlı hedefi olduğu iddialarını destekleyici hiçbir kanıt sunmamıştır. AİHM, bu şikayetin de, AİHS'nin 35 §§ 3. ve 4. Maddesi uyarınca açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle reddedilmesine karar vermiştir.

Bu nedenlerle, AİHM, oybirliğiyle,

Başvurunun kabuledilmez olduğuna *karar vermiştir*.

S. DOLLÉ
Zabıt Katibi

J.-P. COSTA
Başkan